
Kolektivizaci studuje už od prváku. Za výzkum získal cenu Fragmenty paměti

Kolektivizaci studuje už od prvního ročníku. Za výzkum získal student UK cenu Fragmenty paměti

Mgr. Tomáš Jirsa, mladý historik a právník, obdržel 3. března v rámci festivalu proti totalitě Mene Tekel ve studentské kategorii cenu Fragmenty paměti za svou badatelskou činnost o tématu kolektivizace. S touto dramatickou etapou československých dějin reprezentoval Univerzitu Karlovu již během studií na konferencích v ČR, věnoval jí svou bakalářskou i diplomovou práci a loni se s příspěvkem k tomuto tématu dostal na prestižní mezinárodní konferenci v belgickém Gentu.

Udělení ceny Fragmenty paměti vnímá Tomáš jako uznání své práce, která zahrnovala v souhrnu stovky hodin strávených bádáním v archivech, četbou pramenů a rozhovory s pamětníky. „Publikovat a seznamovat veřejnost s tím nejlepším z aktuálního výzkumu na konferencích považuji za důležité pro společnost zvláště u dějin, které jsou relativně nedávné, náhled na ně není zcela ustálen, a proto mohou být náchylné k falšování či zpochybňování. Také výuka dějepisu na základních a středních školách se často zastavuje u druhé světové války, a někteří příslušníci mladé generace proto nemusejí znát dějiny své země po roce 1948,“ podotkl student Filozofické a Právnické fakulty UK poté,

co ocenění získal, a zároveň poděkoval donátorovi ceny Pavlu Faiereislovi a Univerzitě Karlově, která ho na nominovala. „Pro mě je ocenění obrovský impulz do budoucna, abych ve své práci pokračoval. Je to časová a samozřejmě i finanční investice, spojená s dojížděním do regionů, ale baví mě to a vidím v tom smysl.“

Prvotní podnět ke studiu tématu kolektivizace dodal Tomášovi jeho otec, který mu v roce 2007 dal přečíst kroniku jihočeské obce Němětice, z níž pocházel. „Až zpětně jsem zjistil, že obec Němětice společně s obcí Kakovice byly uváděny v dokumentech strakonické prokuratury z první poloviny 50. let jako dvě obce z okresu, v níž probíhala kolektivizace problémově. Nikoli shodou náhod se v obou obcích v druhé polovině 50. let uskutečnily exemplární politické soudní procesy s velkými sedláky a v případě Němětic i s bývalými živnostníky. Nevědomky jsem tedy narazil na příklad obce, jejíž příběh kolektivizace byl výjimečný a hodný zpracování (*o soudním procesu s Marií Švejsovou z obce Kakovice psal kolektiv studentů Právnické fakulty UK pod vedením prof. Jana Kuklíka v knize Jménem republiky!*, cenou *Fragmenty paměti byli oceněni v loňském roce, pozn. red.*),“ upozornil student.

Tomáš se začal zabývat tématem kolektivizace hned v prvním ročníku bakalářského studia historie na Filozofické fakultě UK. „Docent Michal Stehlík tehdy vedl seminář s touto tematikou. Pod jeho vedením jsem po prvním ročníku napsal text o průběhu kolektivizace v Něměticích, který téměř vydal na bakalářskou práci. Moje tempo výrazně urychlilo, když pár týdnů po výběru tématu zemřel jeden z pamětníků, který jako politický vězeň pracoval v uranových dolech. Zanechal po sobě písemné vzpomínky. Od té doby jsem věděl, že vedu souboj s časem a musím u získávání živoucích svědectví postupovat rychle. Zajímavé zjištění bylo, že pamětníci, kteří si prošli těžkými životními zkouškami, například nucenou prací či byli u pomocných technických praporů, se často dožili úctyhodného věku a tyto události je nezlomily, naopak si udrželi pozitivní náhled na život,“ podotkl Tomáš.

Při svém výzkumu Tomáš Jirsa těžil z toho, že jeho rodina v Něměticích žila. „Měl jsem výhodu, že mě pamětníci nebrali jako cizorodý, vnější prvek, ale jako někoho, kdo má v obci kořeny. Historici, kteří nejsou z regionu, jež studují, mohou narážet na komunikační bariéru mezi sebou a pamětníkem. V mém případě se se mnou bavili jinak, otevřeněji,“ vysvětlil. Další Tomášovou výhodou je to, že se vedle historie věnuje i právu. „V současné době se v oboru velmi akcentuje interdisciplinarita. Každému historikovi pomáhá, když může do své práce začlenit poznatky z oboru ekonomie, sociologie, psychologie nebo práva. Z právnických pozic mohu interpretovat a komentovat tehdejší zákonné i podzákonné normy či interní směrnice KSČ a zdůraznit případný rozpor mezi pravidly, kterými se měly tehdejší orgány státní správy řídit, a skutečností. Mohu poukázat na to, že nebyla dodržována základní lidská práva, jako je vlastnické právo nebo právo na účinnou soudní ochranu. Na porušení právních norem mohu konkrétně demonstrovat, že procesy s kulaky byla soudní divadla podle předem připraveného scénáře s pozvaným publikem z řad dělníků či stranických funkcionářů, kde vina a výše trestu byly stanoveny stranickými orgány,“ vysvětlil Tomáš.

Ještě v době svého bakalářského studia Tomáš vystoupil s příspěvkem na konferenci Kolektivizace v Československu, kterou v roce 2012 pořádal Ústav pro studium totalitních režimů. V roce 2014 přispěl s článkem týkajícím se veřejných soudních procesů se sedláky v okrese Strakonice do kolektivní monografie *Československo v letech 1954–1962* ze stejnojmenné konference. Loni byl pak v mezinárodní konkurenci vybrán Tomášův příspěvek zabývající se proměnou společnosti a krajiny v důsledku procesu kolektivizace v Československu v období let 1949–1989 na 25. výroční konferenci World History Association v belgickém Gentu (WHA je největší světovou akademickou asociací podporující studium a výuku dějin).

I když se Tomáš v pracovním životě zaměřuje více na právo a plánuje pokračovat v doktorském studiu na katedře evropského práva Právnické fakulty UK, historii a především tématu kolektivizace se chce věnovat i nadále. Rád by proto v budoucnu spolu s dalšími mladými historiky připravil publikaci, která by zaznamenávala na příkladu konkrétních obcí to, jak v jednotlivých regionech kolektivizace v Československu probíhala.

Tomáš Jirsa v současné době navíc spolupracuje s historikem Tomášem Konečným, k vydání připravují populárně-naučnou knihu o hospodářských dějinách. O historických kuriozitách, které Tomáš Konečný sbírá a o nichž by měla být i tato už jeho třetí kniha, psalo iForum nedávno .